

4. Særlige sproglige virkemidler i hiphop

Ikke bare rimene og valget af ord viser kreativitet i den danske hiphop. Sproglegene er også en væsentlig del af hiphoppen og viser en kreativ måde at anvende sproget på. Der findes forskellige typer af sproglege, som alle tager sit udgangspunkt i, at ord og faste vendinger kan have flere betydninger. De følgende typer af ordlege anvendes af tekstforfattere til at iscenesætte deres identitet som rappere, der forstår koderne for hiphoppens lyriske virkemidler.

Et ord – to betydninger

I det danske sprog er der en del ord, der har flere betydninger, og det giver muligheder for at lege. Typisk er ordlegene baseret på, at ord på rigsdansk også har en anden betydning i ungdomssprog eller i hiphoplingoen. ”Et alt for **sygt** show, så du må lade dig **vaccinere**” rapper Jyder Mæ’ Attituder på nummeret ”Frem over alt”. Her leges der med betydningerne af ’syg’. Syg betyder normalt, at man er ramt af en sygdom, og det hænger fint sammen med ordet ’vaccinere’, men i ungdommens sprog kan ’syg’ også betyde ’vildt’, ’heftigt’, og det er netop den betydning af ordet, der bruges til at beskrive Jyder Mæ Attituders show.

Leg med idiomer

Det danske sprog er fuld af idiomer, som er billedlige måder at udtrykke sig på. Fx siger man ’at stille træskoene’, når nogen dør eller ”at være på tynd is”, når man bevæger sig ud i noget, som nok ikke kan holde. Betydningen af disse idiomer er helt fastlagte i vores sprog, og man kan ikke ændre på dem uden det lyder underligt. Men kan ikke ændre idiomerne til ’han stillede en træsko’ eller ’hun er en tynd is’, uden det får en helt anden betydning. Idiommer er ofte metaforer, altså billedlige omskrivninger, og hiphoppen har en forkærlighed for at lege med disse idiomer.

Man kan lege med idiomer ved at tage ordenes betydning bogstaveligt og bruge det som et afsæt for at lave et ordspil. Idiomets betydning forandres, og man bliver gjort bevidst om idiomet og dets betydning, netop fordi betydningen udfordres og forandres. Og ofte er det ret humoristisk og iderigt, hvilket peger tilbage på rapperens forsøg på at iscenesætte sig som ord-ekvilibrist.

Eksempel på leg med idiomer

Her er det to rappere i gruppen Fal-starr på nummeret ”Igen i år”

*Gobber – gi’r du en hånd?
Nej, jeg gi’r den hele armen*

Rappere leger med to idiomer ved at sætte dem sammen og får derigennem skabt en stærk betydning. 'At give en hånd' betyder at hjælpe, og 'at give den hel armen' betyder, at man giver alt, hvad man har. Så ordlegen med de to idiomer får den betydning, at Gobber ikke bare vil hjælpe, men at han vil give alt, hvad han har.

De to rappere leger med den semantiske sammenhæng mellem hånd og arm (kropslige lemmer), og det giver et ekstra lag af finurlighed og sprogleg. Ved at sætte de to idiomer sammen, bliver vi opmærksomme på idiomernes betydning og på, hvordan rapperne leger med betydningerne og får skabt en overraskende ny betydning.

Opgave: Identificer leg med idiomer

"Ve' Du Ha' Svar" fra Kongehusets plade ...*Klarer ærterne* (1996) er en tekst, der konsekvent undrer sig over og leger med ordenes betydninger, herunder idiomer. Her er kun gengivet første strofe, men nummeret fortsætter videre i yderligere to ypperlige strofer. Forsøg at find ordlege, hvor der leges med idiomer.

*Bli' der noget tilbage, når man får en hotdog med det hel' og
Bli'r man hængerøv af at gå med livrem og seler?
Kan man kalde sig en levemand, hvis man ikke har et liv?
Er der overho'det noget positivt ved HIV?
Hvis jeg finder mine rødder, vil jeg så komme til at gro?
Ka' man komm' i klemme af at gå i små sko?
Bli'r man kold i røven af at have is i maven?
Er man musikalsk, fordi man har styr på oktaven?
Skal man sælge sig selv for at købe sig til venner?
Er en ven hvis man kommer for tæt på en distanceblænder
Er det skæve tårn i Pisa mon påvirket af røg?
Bli'r overblikket bedre, hvis man ryger sig høj?*

Den usammenhængende sammenligning

Den usammenhængende sammenligning er et udbredt lyrisk virkemiddel i hiphoppen. Normalt er en sammenligning en betegnelse for et billedsprog, hvor et billedplan fortæller noget om et realplan. I "Du er smuk som en rose" sammenlignes kvaliteten af en persons udseende (realplan) med en roses udseende (billedplan). Her skaber sammenligningen en betydningsmæssig sammenhæng – en sammenhæng imellem udseendet på en person og

udseendet på en rose. Sammenligninger er normalt karakteriseret ved, at realplan og billedplan påstås at have noget tilfælles, og ordet 'som' etablerer denne sammenhæng.

I hiphop findes en særlig sammenligning, som er baseret på, at realplan og billedplan ikke har noget tilfælles betydningsmæssigt. Fordi det ene af ordene i sammenligningen har flere betydninger, laves i stedet en 'usammenhængende sammenligning'. Man laver en ordleg frem for at lave en sammenligning. Her er det Ukendt Kunstner på nummeret "Knokler hele dagen" (2023): "Og jeg bokser med de ord, lig'som jeg er fucking Floyd May". Floyd Mayweather er en tidligere bokser, og netop den profession passer til, at rapperen også bokser. Men bokser har to forskellige betydninger her. For mens Floyd Mayweather rent faktisk er bokser og derfor bokser mod andre (verbum), så skal Ukendt Kunstners boksen ikke forstås som, at han bokser med andre, men har en metaforisk boksen med at lave tekster og rim. Det er altså to forskellige betydninger af ordet bokser. Hensigten med sammenligningen 'lig'som jeg er' er ikke at låne betydning fra Floyd Mayweather, som man normalt gør ved en sammenligning, men at vise sin evne til at lave sproglege og undersøge ords forskellige betydninger. Samtidig viser Ukendt Kunstner også, at han har forstået den usammenhængende sammenligning som et særligt lyrisk virkemiddel i hiphop.

Og nogle gange baseres disse sammenligninger på idiomer. Her er det samme nummer med Ukendt Kunstner: "Men vi kom og gjorde rent bord lig'som Cillit Bang". Her bruger rapperen idiomet 'rent bord' og sammenligner det med rengøringsproduktet 'Cilit Bang'. Men igen er det ikke en reel sammenligning. Hvis man tager 'rent bord' bogstaveligt, giver det god mening at sammenligne det med Cilit Bang. For så gør rapperen rent. Men 'at gøre rent bord' er netop et idiom, som metaforisk betyder, at man tager det hele og vinder alt. Og det er jo dét, rapperen vil fortælle her. Det har billedplanet 'Cilit Bang' intet med at gøre. Men ved at inddrage et rengøringsprodukt bliver teksten lidt humoristisk, rapperen får vist sin evne til at lave sprogleg over idiomers betydning, og så viser rapperen også, at han er bekendt med et lyrisk virkemiddel, som hiphoppens tekstunivers er fyldt med. Det er en måde at vise, at man skriver autentisk hiphop.

Lydlighed nedbryder sammenligningen

To ord, der udtales ens, men som staves forskelligt og har forskellig betydning, kan også bruges i en sprogleg. I gruppen Sund Fornufts "Vi ved I har soul" (1997) rapper Per Vers: "Jeg har soul som Sydkoreas hovedstad." Seoul er Sydkoreas hovedstad, men byen indgår i en ordleg, fordi det udtales på samme måde som *soul* (engelsk for sjæl). Så der opstår en sammenligning mellem soul (sjæl) og Sydkoreas hovedstad, men sammenligningen bryder sammen, da Sydkoreas hovedstad ikke skal bruges som billedplan. I stedet manifesterer udsagnet blot, at rapperen og hans gruppe har sjæl, men ordet indikerer også en sammenhæng med soul som en musikalsk tradition, som er tæt knyttet til hiphoppen. Men det har ingen sammenhæng med Sydkorea ud over den lydlige forbindelse mellem soul og Seoul.

Intertekstuelle referencer

Da hiphoppen blev grundlagt, spillede DJ's en helt central rolle, da de loopede og samlede bidder fra anden musik, ofte soul- og funkmusik. Samplinger og loop er derfor et væsentligt element ved hiphop, og her opstår intertekstuelle referencer til anden musik. Begrebet intertekstuel reference beskriver, når en tekst mere eller mindre eksplicit refererer til en anden tekst. DJ'ens tradition for at anvende intertekstuelle referencer ved at sample og loope føres også over i rappen, som når Pede B på nummeret KBH ZOO (2022) rapper "Skud ud til Anker: Jeg er på toppen af verden ligesom Nordisk films logo". Her refererer Pede B direkte til rapperen Anker og en verslinje, som han har fundet på, men som Pede B så refererer til. Rappere refererer ikke bare til fra andre hiphopkunstnere, men også til andet musik, bøger og film, som vi ser det i Per Vers' nummer "City of Deams" (2005)

"stil i dansk, dér fik mit ego plads / Pil op lig'som Legolas/ og selvom jeg altid kom for sent om morgenen / scorede jeg flere el(le)vere end Aragorn"

Med navnene Legolas og Aragorn refererer Per Vers til karakterer i *Ringenes Herre* (film 2001, bogen 1954)). Men samtidig indgår de to karakterer i en ordleg med Legolas og pile, mens Aragorns evne til at få elverkvinder til at forelske sig i ham indgår i en ordleg med karakteren 11, som man kunne få i skolen, da Per Vers var dreng.

Intern intertekstualitet

Et af de elementer, der gør hiphoppen svært tilgængelig for udenforstående, er de mange referencer til grupper og citater fra andre hiphoptekster. Den intertekstuelle kode i teksterne er nogle i stand til afkode og andre ikke, og det er netop en vigtig pointe med den interne intertekstuelle kode: Dels viser man, at man er bekendt med anden hiphop, dels får rapperen vist, at man har forstået og viderefører hiphoppen tradition for at bruge intertekstuelle referencer. Dette er med til at understrege rapperen som autentisk inden for hiphoppen.

Sund Fornuft: "K.R.O.N.E.R" (1997)	Interne intertekstuelle referencer	
Kroner reagerer over alt hvor n eder er uh uh uh uh uh uh uh Kroner reagerer over alt n eder er "jeg tjener ikke mange penge, så kald mig taber"	I fremførelsen af uh-sekvensen imiteres indledning til nummeret "Proceed" af The Roots	
"Hey Per, der kom et brev ind ad døren den anden dag " huh, det var en rykker for lånet og renten så brænd den af og smid den væk, jeg ville så gerne have skreget	En direkte sampling af Klart dér "Min hjerne koger over". Med de indledende linjer refereres til Public Enemys nummer "Black Steel in the hour of Chaos", som starter således: "I got a letter from the government the other day". På nummeret kan man høre små alarmsekvenser, som også er på "Black Steel in the hour of chaos".	

"Hurra, det var en ordentlig check!" Men nu må jeg prøve at lægge mit liv og hoved i blød og ikke blive sørgmodig som en sækkepibe over at kloden er et kollektiv styret af cool cash Du kan hurtigt falde af, kig Alan Aida efter Mash Så ligesom Grandmaster Flash har mit hit en pointe: en tanke bør du skænke det	Reference til omkvædet i Busta Rhymes <i>Woo haa!! got you all in check</i> Grandmaster flash – en af hiphoppens største og første personligheder. Det største hit er "The Message" med gruppen Grandmaster Flash and the Furious Five – en sang med et budskab, en pointe.	
--	---	--

Her hiver Sund fornuft fat i nogle af de ældre musiknumre i hiphoppens historie. Her er referencer til konkrete tekstlinjer fra Public Enemys "Black steel in the hour of chaos" (1988) og Grandmaster Flash "The Message" (1982). Desuden samler Sund Fornuft også en lille bid af Public Enemys nummer for at understrege den intertekstuelle reference. Her markerer Sund fornuft sit kendskab til hiphoppens arv. Men de markerer også et kendskab til hiphoppens tradition for at anvende intertekstuelle referencer, og de viser, at de bærer den arv videre. Det underbygger rapperens autenticitet som hiphopkunstner.

Ekstern intertekstualitet

Hiphoppen har ikke bare referencer til andre hiphopnumre, men også referencer til anden musik uden for hiphoppen. Troo.L.S. og Orgi-Es album hedder "Forklædt som voksen", hvilket også er en titel på et album af Kim Larsen fra 1986. Ved at referere til Kim Larsens album indikerer Troo.L.S. og Orgi-E, at albummet indeholder deres syn på nutidens samfund anno 2005 – 19 år efter Kim Larsen – og at de ser sig selv som dele af en fælles national sangtradition. På titelnummeret "Forklædt som voksen" er der flere af den type reference til kendte danske musiknumre:

<i>Der' noget galt i Danmark</i> så please ta mig til Joanna så jeg kan drømme om lange strande som Copacabana med strømme der er varme mens jeg sipper en go' Havanna flækket og brænder med illegal thai marijuana Drømmer mig væk på det lokale <i>costa del sol</i> center står og stener kigger ud men dug på ruden dæmrer udsigten til <i>barndommens gade</i> med go'e minder Ho's forsvinder men go'e venner blir ved at kend' dig Men der venter stadig ingen penge til en gårdsanger På den anden side er der heller ikk noget jeg lige så én går og mangler bortset fra en tandbørste et par nye sko en vinterjakke	John Mogensens: Det er noget galt i Danmark Kim Larsen: Joanna C.V. Jørgensen: Costa del sol Barndommens gade: Tove Ditlevsen eller Anne Linet
---	--

for denne branche er en fake Gucci-so Men fuck at få et fuldtidsjob i Føtex og dø væk eller ende op som en gammel mand der må købe sex for blot en enkelt gang at få gnavet mos af champignonen Jeg har ikk noget at gi' af men stadig den pigerne samles om For jeg er <i>lykkens pamfil</i> som Eik Skalø så du ved Emil går ud med et smil den dag han skal dø Jeg håber bare man <i>må ta hunde med sig</i> i skærsilden når helvedes flammer brænder min krop op som smalfilm	Eik Skaløe (som var med i bandet Steppeulvene): Lykkens pamfil Teddy Edelman: Himmelhunden
---	--